

ਐਸ. ਸੀ. ਮਿੱਤਲ ਅਤੇ ਡੀ. ਐਸ. ਤਿਵਾਤੀਆ, ਜੋ ਜੇ
ਜੋਗਿੰਦਰ ? ਲੌਰ-ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਵੀਜ਼ਨਲ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ।

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ- ਜਵਾਬਦਾਰੀ।

1974 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਨੰਬਰ 50-ਆਰ

31 ਮਾਰਚ 1978 ਈ.

ਅਫੀਮ ਐਕਟ (1878 ਦਾ 1) — ਸੈਕਸ਼ਨ 9 — ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ (1974 ਦਾ 2) —
ਧਾਰਾ 293 — ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਕੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਫੀਮ
ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨਮੂਨਾ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ-

ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਫੀਮ ਐਕਟ 1878 ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ
ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਨਮੂਨਾ ਰਾਏ
ਲਈ ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ
ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਇਸਤਰਾਸਾ
ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪਾਏ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ
ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਮੂਰਤ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਨਮੂਨਾ। ਅਜਿਹੇ
ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜ਼ਾਬਤਾ 1973 ਦੀ ਧਾਰਾ 293 ਅਧੀਨ
ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਮੰਨਣਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦਾ ਸਬੂਤ ਵੱਖਰੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ
ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ 'ਤਥਾ' ਨੂੰ ਉਸੇ ਮਾਹਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਹਰ ਦੁਆਰਾ
ਦੁਬਾਰਾ ਲੱਭਿਆ ਜਾਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ
ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਹੈ,
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖੁਰਾਕ ਮਿਲਾਵਟ ਰੋਕੂ ਐਕਟ 1954 ਦੇ
ਤਹਿਤ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੈ।

(ਧਾਰਾ 11 ਅਤੇ 12)

ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਡੀ. ਐਸ. ਤਿਵਾਤੀਆ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ
ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ, 27 ਜੁਲਾਈ, 1977 ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਕੇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ
ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ, ਜਸਟਿਸ ਐਸ. ਸੀ. ਮਿੱਤਲ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਡੀ. ਐਸ.
ਤੇਵਤੀਆ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੇ ਆਖਰਕਾਰ 3 ਮਾਰਚ, 1978 ਨੂੰ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਦੀ ਧਾਰਾ 438 ਤਹਿਤ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੀ.-ਸੀ.-, ਸ਼੍ਰੀ ਐਚ. ਐਸ. ਚੌਧਰੀ,
ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਫਰੀਦਕੋਟ, ਮਿਤੀ 3 ਨਵੰਬਰ, 1973, ਐਚ. ਐਸ. ਖੁਸ਼ਦਿਲ, ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ
ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਮੋਗਾ, ਮਿਤੀ 19 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1973 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ
ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਰਾਹੀਂ। ਐਫਆਈ-ਆਰ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਕਲਕੱਤਾ ਦੁਆਰਾ
ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਬਲਕ ਅਫੀਮ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਬਿਨੈਕਾਰ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ। ਅਫੀਮ ਐਕਟ ਦੀ
ਧਾਰਾ 9 ਅਧੀਨ 1970 ਨੰਬਰ 185 ਥਾਣਾ ਬਾਘਾਪੁਰਾਣਾ।

ਕੇ. ਐਸ. ਡੋਡ, ਵਕੀਲ ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਡੋਡ ਦੇ ਨਾਲ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਲਈ ਐਡਵੋਕੇਟ।

ਡੀਐਨ ਰਾਮਪਾਲ ਡੀਏਜੀ- (ਪੀ. ਬੀ.) ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ।

ਨਿਰਣਾ

ਡੀ. ਐਸ. ਤੇਵਤੀਆ, ਜੇ.

(1) ਇਹ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੋਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬੈਚ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

(2) ਛੋਟਾ, ਪਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਸਵਾਲ ਜੋ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੈਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਫੀਮ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ, ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰ ਰਹੀ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਭੇਜਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ ਅਫੀਮ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ, ਕਲਕੱਤਾ ਜਾਂ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਜ ਦੇ ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਕੋਲ, ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸਿੱਟਿਆਂ ਦੇ ਖੰਡਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰੇ। ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਦੀ ਗੱਦ ਦੇ - ਕਟੌਤੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਨਮੂਨੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

(3) ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ 5 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਅਤੇ 800 ਗ੍ਰਾਮ ਅਫੀਮ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਫੀਮ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਨਮੂਨਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੈਮੀਕਲ ਐਗਜ਼ਾਮੀਨਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਪਦਾਰਥ ਅਫੀਮ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ 7 ਫਰਵਰੀ 1973 ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

(4) ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਧਾਰਾ 342, ਸੀ.ਆਰ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 30 ਮਾਰਚ, 1973 ਨੂੰ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ। ਪੀ.ਸੀ., ਅਤੇ ਉਸੇ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ ਭੇਜੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮਾਹਰ ਰਾਏ ਲਈ ਪਬਲਿਕ ਐਨਾਲਿਸਟ, ਕਲਕੱਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਨਮੂਨਾ ਭੇਜਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, (1) ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਦਬਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(5) ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਉਹ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਜਿਸ 'ਚ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ 'ਚੋਂ ਚਾਰ ਲਾਟ ਅਫੀਮ ਬਰਾਮਦ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਇਕ ਲਾਟ 'ਚੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਮੂਨਾ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਰਾਇ ਲਈ ਹੋਰ ਤਿੰਨ ਲਾਟਾਂ ਤੋਂ ਨਮੂਨੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਫੀਮ

(1) 1972 PLR 830.

ਜੇਗਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (ਡੀ. ਐੱਸ. ਤੇਵਤੀਆ, ਜੇ.,)

ਸਵਾਲ ਇੱਕ ਲਾਟ ਵਿੱਚ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ

ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਕਵਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(6) ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਸੋਧ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਨੇ ਵੱਖਰਾ ਰਾਇ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

(7) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਡੋਡ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਿੰਨ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ:

- (1) *ਮਦਨ ਲਾਈ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, (2)।*
- (2) *ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ, (ਸੁਪਰਾ)।*
- (3) *ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ, (3), ਅਤੇ*
- (4) *ਬਾਲੂ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (4)।*

ਸੋਢੀ, ਜੇ. ਜਿਸ ਨੇ *ਮਦਨ ਲਾਈ ਦੇ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਟੇ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਨਮੂਨਾ ਦੇ ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕਹਿਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।* ਰਾਏ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰਾਜ. ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ *ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ, (5), ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਬਹਾਦਰ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ* ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਉਸ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹਿੱਸਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮਦਨ ਲਾਈ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ (ਸੋਢੀ, ਜੇ.), ਜੋ ਸਿਰਫ ਉਸ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਨਮੂਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ। ਰਾਏ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਾਜ ਦਾ ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ।

(8) *ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ* ਸੁਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੁਜਰ ਗੁਜਰਾਲ ਨੇ *ਮਦਨ ਲਾਈ ਦੇ ਕੇਸ* ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ।

v

- (2) 1970 ਕਰ. ਐਲਜੇ 864
- (3) 1973 CLR 561
- (4) ਸੀ.ਆਰ. ਆਰ. 219-ਆਰ/72 ਨੇ 17 ਮਾਰਚ, 1977 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।
- (5) 1966 PLR 657

(9) ਸੂਰੀ, ਜੇ., ਜਿਸ ਨੇ *ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ*, ਸੁਪਰਾ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਐਨਾਲਿਸਟ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਉਹ ਸਿਰਫ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਦੀ ਰਾਏ ਲਈ ਉਸ ਤੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਨਮੂਨਾ ਭੇਜਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(10) ਸ਼ਰਮਾ, ਜੇ., ਜਿਸ ਨੇ *ਬਾਲੂ ਰਾਮ ਦੇ ਕੇਸ* (ਸੁਪਰਾ) ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਨੇ ਤਰਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਬਚਾਅ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਉਹ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਵਾਂਗ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਅਫੀਮ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਕਬਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਪਬਲਿਕ ਐਨਾਲਿਸਟ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

(11) ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਫੀਮ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 9 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਸੈਪਲ ਭੇਜਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਰਾਇ ਲਈ ਉਸਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਦਾਰਥ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਟੈਟਿਵ ਨਮੂਨੇ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਨੂੰ, ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਅਮੂਰਤ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜੋ ਸਬੂਤ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਹਰਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 510 ਅਤੇ ਨਵੀਂ ਸਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 293 ਅਧੀਨ ਸਬੂਤ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਵੱਖਰੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਨ ਲਈ, ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਡਾਕਟਰ ਦੁਆਰਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਦੇ ਮਕਸਦ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਹੋਰ ਮਾਹਿਰ ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

(12) ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਕੋਲ ਸਿਰਫ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਲਈ ਮਾਹਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਵਜੋਂ ਉਸਦੀ ਯੋਗਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੇ ਜਾਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਦੀ ਯੋਗਤਾ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਅਸਪਸ਼ਟਤਾ ਨੂੰ ਬੇਨਕਾਬ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜੇਗਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (ਡੀ. ਐੱਸ. ਤਿਵਾਤੀਆ, ਜੇ.)

ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਜਾਂ ਮਾਹਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਘਟਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਪਾਏ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਾਹਿਰ (ਜਿਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਗਵਾਹੀ ਇਸਤਰਾਸਾ ਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ) ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਾਏ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਮਾਹਰ ਗਵਾਹ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਪਾਠ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਉਕਤ ਰਾਏ ਦਾ ਖੰਡਨ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੋ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਖੁੱਲੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਸੇ ਮਾਹਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਹਰ ਦੁਆਰਾ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਲੱਭਿਆ ਜਾਣਾ। ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਬੋਪ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖੁਰਾਕ ਮਿਲਾਵਟ ਰੋਕੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਧਾਰਾ 13, ਜੋ ਕਿ ਹੈ। ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਖੁਰਾਕ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸੁਪਰ ਰੀਅਰ ਅਥਾਰਟੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸਦੀ ਰਾਏ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਗਏ ਨਮੂਨੇ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਰਣਾਇਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ:

“13. (1) *****

(2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਕਿ ਭੋਜਨ ਦੀ ਵਸਤੂ ਮਿਲਾਵਟੀ ਹੈ, ਸਥਾਨਕ (ਸਿਹਤ) ਅਥਾਰਟੀ, ਪ੍ਰਤੀ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਮੂਨਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਭੋਜਨ ਦਾ ਲੇਖ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ, ਪਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੇਰਵੇ ਧਾਰਾ 14-ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਅੱਗੇ, ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪ੍ਰੀਕ੍ਰਾਈਬ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੇਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਇੱਛਿਆ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਜਾਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕੇਂਦਰੀ ਖੁਰਾਕ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤੇ ਸਥਾਨਕ (ਸਿਹਤ) ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਭੋਜਨ ਦੇ ਲੇਖ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮਿਤੀ।

* * * * *

(3) ਉਪ-ਧਾਰਾ (2 ਬੀ) ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੇਂਦਰੀ ਖੁਰਾਕ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ, ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਜਨਤਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਕ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਸੀਡ ਕਰੇਗਾ।

* * * * *

ਅਫੀਮ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਫੀਮ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਚੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਮੁਕੱਦਮਾ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕੋਡ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(13) ਕ੍ਰਿਆਸਟੇਸਟੇਟਿਡ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਇਸਰੇਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨੋਨੋਰੀਮੇਰਿਟ ਲੱਭਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਐਸ.ਸੀ. ਮਿੱਤਲ, ਜੇ.—ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਕੇ.ਟੀ.ਐਸ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ— ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪ੍ਰਭਾਪ੍ਰੀਤ

ਸਿੰਘ

ਅਪੀਲੀ ਸਿਵਲ

ਆਰ ਐਨ ਮਿੱਤਲ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ. ਜੇ-

ਮੇਲਾ ਰਾਮ—(ਦਾਵੇਦਾਰ)- ਅਪੀਲਕਰਤਾ,

ਬਨਾਮ

ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਆਦਿ-ਜਵਾਬਦਾਤਾ*

1971 ਦਾ **FAO** ਨੰ. 358

ਅਪ੍ਰੈਲ, 1978-

ਮੋਟਰ ਵਹੀਕਲ ਐਕਟ (IV of 1939 I)- ਧਾਰਾ 110-D— 'res ipsa loquitur' ਦਾ ਨਿਯਮ

—ਦਾ ਮਤਲਬ—ਟਾਇਰ ਫਟਣ ਕਾਰਨ ਹਾਦਸਾ — ਲਾਪਰਵਾਹੀ—ਕੀ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਦੁਰਘਟਨਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਯਮ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਲਈ ਹੈ। ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੁਰਘਟਨਾ ਦਾ ਅਸਲ ਕਾਰਨ ਸਿਰਫ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਇਸਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। TTiis ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ , **ਰੈਜ-ਇਪਸਾ ਲੋਕੀਟਰ** ਦੇ ਅਧਿਕਤਮ ਦੁਆਰਾ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਬਚਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਧਿਕਤਮ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੁਰਘਟਨਾ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਕਾਰਨ ਵਾਪਰਨ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਦੁਰਘਟਨਾ ਦਾ ਸਿਰਫ ਤੱਥ ਅਜਿਹੀ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦਾ **ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਰੇ ਸਬੂਤ ਹੈ।** ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਲਈ ਦੁਰਘਟਨਾ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ- ਫਿਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਜਵਾਬਦੇਹ 'ਤੇ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਦੁਰਘਟਨਾ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੀਮਤ 'ਤੇ ਟਾਲਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ,

(ਪਰਾ 8)